

Strípky z minulosti aneb Mollové tóniny Jaroslava Rybenského

„O prázdninách (1950) byl pořádán koncert Smetanova kvarteta z Prahy, jehož členové trávili léto v Bojanově. Jeden z nich, Jaroslav Rybenský, je rodák bojanovský.“¹

Muzikant od pánaboha Jaroslav Rybenský se narodil 12. ledna 1923.² Dětství prožil s dvěma bratry a dvěma sestrami ve velmi skromných podmínkách. Sestry se hudbě nevěnovaly, mladší bratr Jindřich se stal profesionálním violoncellistou.

První, kdo v Jaroslavovi rozpoznal nadání, byl jeho tatínek, amatérský hudebník, který s pomocí učitelů bojanovské školy a dalších veřejných institucí zařídil, aby se Jaroslav mohl věnovat hudbě v kurzu při břevnovském klášteře v Praze a připravovat se ke studiu na pražské konzervatoři.

Již v prvním roce studia na Státní konzervatoři hudby (1943) byl přizván do později velmi slavného Smetanova kvarteta, a to jako záskok za totálně nasazeného houslistu Josefa Vlacha. O dva roky později se Smetanovo kvarteto uvedlo v tomto složení: Jaroslav Rybenský – prim (1. housle), Lubomír Kostecký – sekund (2. housle), Václav Neumann – viola a Antonín Kohout – violoncello.

Právě poslední zmiňovaný ve svých vzpomínkách uvedl, že pro zajištění existence vstoupili on, Kostecký a Neumann do orchestru České filharmonie a platy všichni tři dělili tak, aby „součet uživil Rybenského, jenž tak dostal prostor k úloze primária.“³ Po skončení války musel Jaroslav Rybenský na dvouletou vojenskou službu v Armádním uměleckém souboru (AUS). Poté nastoupil na AMU v Praze, absolvoval roku 1952 u prof. K. Moravce – viola. Následně se stal zaměstnancem České filharmonie – s ní si zahrál mimo jiné Händlův violový koncert h moll.

V roce 1946 se kvarteto připravovalo na svou první mezinárodní soutěž, a to v Ženevě. „Repertoár neměli sice moc ohraný, přesto se umístili na třetím místě společně s Turinským kvartetem.“⁴ Téhož roku odešel V. Neumann, aby se mohl věnovat dirigování. Kdo doplní Smetanovce? Václav Talich, jeden z nejvýznamnějších českých dirigentů 20. století, vybral coby prvního koncertního mistra mladičkého Jiřího Nováka. Novák byl zcela výjimečný talent. „Toto akceptoval i dosavadní primarius Rybenský natolik, že v zájmu kvarteta byl ochoten přejít k partu violy. Tak začala slavná éra Smetanovců.“⁵

Na sklonku 40. let minulého století se kvarteto poprvé zúčastnilo festivalu Pražské jaro, kde hudebníci uvedli oba Smetanovy kvartety a Schubertův počín Smrt a dívka. Od té doby u nich můžeme datovat hru z paměti, jež byla vskutku obdivuhodná.

¹ Pamětní kniha městyse Bojanova (1924 – 1960).

² <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory>

^{3,4} <https://www.smetanovokvarteto.cz/historie>

⁵ <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory>

Kromě mnoha koncertů v tuzemsku (*pro zajímavost: aby jim byly nabídnuty tradiční koncertní sály, museli vystupovat např. v továrních halách, nemocnicích či armádních domech, ke kultuře se snažili přivést i učně v ČKD*) absolvovali Smetanovci i zahraniční turné. Posluchače svým výkonem oslnili v Polsku, Maďarsku nebo ve vídeňském Musikvereinu. Jaroslav na úspěšnou éru své kariéry vzpomínal takto: „*V té době jsem byl jako člen tohoto souboru vyznamenán státní cenou I. stupně. Koncertoval jsem s kvartetem téměř ve všech evropských státech.*“

Letní čas trávili členové kvarteta se svým profesorem Josefem Mickou v pronajatých chalupách. Zprvu v Podbořanském Rohozci v domě, kde se původně vyráběly rakve. Jedno léto měli dokonce možnost pobývat na zámku Hluboká nad Vltavou. A právě na ona letní „soustředění“ zavzpomínala i dcera violoncellisty Kohouta Marie: „*Prožila jsem nejkrásnější dětství, jaké si lze představit. Narodila jsem se do muziky. Pan Rybenský byl tátův velký kamarád. Byl to laskavý člověk, naše dětská láska, fantastický muzikant. Když jsem byla malá, tak vzpomínám, jak jsem z vedlejšího pokoje poslouchala... Ale pak najednou, když pan Rybenský viděl, že se na něj dívám, tak na mě vyplázl jazyk! Dokonce se pak stalo, sedím v Rudolfinu v druhé řadě, to mně byly asi čtyři roky... a vyplázl na mě ten jazyk taky! Při koncertě! Já jsem ve Smetanovi ta překrásná violová sóla milovala. Tak jak jsem je tehdy slyšela od něj, tak krásně už je asi nikdy neuslyším... Ale bohužel hrál na Dvořákovu violu, která byla moc veliká, a namohl si tak ruce, že už na ní pak nemohl hrát. Když jsme se dozvěděli, že Jaroušek Rybenský v kvartetu končí, byli jsme nešťastní.*“

Do radostné melodie příběhu chlapce z chudé rodiny, který udělal svým nadáním díru do světa, se vloudily smutné mollové tóny. Poslední velkou příležitostí se stalo sólové vystoupení v dubnu 1955. Bolesti páteře a rukou byly však již natolik nesnesitelné, že musel učinit jedno z nejtěžších rozhodnutí

svého života – opustit po 13 letech Smetanovo kvarteto. Tedy odejít ve chvíli, kdy se vyšplhalo na výsluní. „*Pravděpodobně do konce života litoval svého krutého osudu.*“⁶

Kromě léčby ho čekala série různě dlouhých angažmá – z České filharmonie po dvou letech odešel do Severočeského symfonického orchestru v Teplicích, kde potkal svou osudovou ženu, tympanistku tohoto orchestru. Následovalo stěhování do Prahy (FOK), poté do Bratislavy, zpět do Teplic, poté působil v Krušnohorském divadle, v Divadle Zdeňka Nejedlého v Ústí nad Labem nebo v Karlovarském symfonickém orchestru. Jedním z důvodů častého střídání pracovišť byla přetrvávající bolest páteře, kterou tišil alkoholem.

Kariéru hudebníka završil coby pedagog na teplické konzervatoři, ve školních letech 1975 – 1988 zde působil jako profesor houslí a komorní hry.

Zemřel v Teplicích dne 20. února 1997 po těžké nemoci. Posledním místem odpočinku pana Jaroslava Rybenského, muzikanta od pánaboha, se stal bojanovský hřbitov.

Lenka Simonová

⁶ <https://www.smetanovokvarteto.cz/jaroslav-rybensky>